

CONGRES MANTELZORG IN VENLO 25 SEPTEMBER 2014

 NIEUWE SAMENWERKINGSVORMEN IN VENLO	1
 ZORG (TE) VANZELFSPREKEND IN MOLUKSE CULTUUR	2
 JONGE MANTELZORGERS	3

Wethouder Ramon Testroote wil sterke buurtvoorzieningen

MANTELZORGERS HOEVEN GEEN GATEN TE DICHTEN

Het woord 'participatie' doet de Venlose wethouder Ramon Testroote (PvdA) voor zorg en welzijn teveel denken aan 'gaten die burgers op last van de overheid moeten dichten omdat dingen zijn wegbezuinigd'. In het sociale model van Venlo participeert de overheid juist 'in de leefwereld van de burger.'

Nee, op het gebied van beleid voor en kwaliteit van mantelzorg vindt hij niet dat Venlo het zo geweldig doet. 'Een zes minnetje', zegt wethouder Testroote tegenover een aandachtig luisterende zaal in Sablonen. Het magere cijfer voor mantelzorg wijt Testroote onder meer aan het feit dat in de allochtone mantelzorg nauwelijks gebruik wordt gemaakt van ondersteunende voorzieningen, zoals het persoonsgebonden budget (pgb), en de hulp van professionals.

Ramon becijfert dat van de in totaal 16.000 mantelzorgers onder de Venlose bevolking er 2000 overbelast zijn. Gemiddeld besteden ze 18 uur per week aan mantelzorg. Van die 16.000 heeft 70 procent nog een betaalde baan, en van de Wmo-vragers in de stad is bovendien 65 procent afhankelijk van mantelzorg.

Geen geringe opgave dus waar de

Ramon Testroote: Geen gaten maar kansen

gemeente zich voor gesteld ziet om de sociale cohesie en het leef- en welzijnsniveau van de stad op peil te houden. Dat laatste klemt des te meer gezien de vergrijzing van de bevolking. Tussen 2011 en 2030 zal het aantal 65-plussers in de stad bijna verdubbelen, terwijl de beroepsbevolking met 25 procent krimpt.

vervolg op pag.2

MANTELZORGER NIET DUPEREN DOOR BEZUINIGINGSDRIFT

'Nu ik sinds kort zelf mantelzorger ben, heb ik het gevoel dat deze dag met jullie mij dubbel zoveel gaat opleveren!' opent gespreksleidster Simone van Trier het FAM!-congres 'Modern burgerschap en de mantelzorger in beeld' op 25 september in gebouw Sablonen in Venlo.

Met circa zestig, meest vrouwelijk deelnemers van wie een aantal zelf mantelzorger is, is de zaal goed gevuld voor discussie en enkele workshops over mantelzorg, burgerparticipatie en andere thema's waarmee de overheid ons bestookt.

Gemeenten worden verantwoordelijk voor onder meer jeugdzorg en langdurige zorg. Zij moeten bepalen wat de zorgbehoefte is. Het is wel helder wat momenteel aan zorg wordt geconsumeerd, maar niet duidelijk wat de onderliggende vraag bij de burgers precies is, terwijl bij de decentralisatie alle gemeenten sowieso 25 procent gekort worden.

GEEN NETWERK

Uit de recent bekend geworden landelijke verdeling van de Wmo-budgetten voor gemeentelijke zorgtaken voor 2015 blijkt dat sommige gemeenten, zoals Venray, Horst aan de Maas en Maasgouw, er geld bij krijgen: 10 tot 40 euro per inwoner. Maar verreweg de meeste gemeenten in Limburg gaan er op achteruit, gemiddeld acht procent. Vooral gemeenten in gebieden waar de bevolking krimpt of ouderen de meerderheid vormen, komen er bekaaid vanaf. Venlo, Nederweert,

Sittard-Geleen, Roermond en Kerkrade leveren 10 tot 40 euro per inwoner in. En Beesel, Schinnen en Onderbanken zelfs 40 tot 90 euro per inwoner. Hoezeer de noodzaak om de kosten van de zorg te beheersen en een groter beroep op burgerschapszin te doen ook erkend wordt, alom is er kritiek op de haast waarmee de maatregelen doorgevoerd worden. En kunnen alle burgers wel voldoende 'eigen kracht' en 'zelfredzaamheid' opbrengen? Een kwart van de ouderen, vooral de laagopgeleiden, blijkt uit landelijk onderzoek, zegt geen sociaal netwerk te hebben waarop men kan terugvallen.

INKOMENS DALING

Het budgetvoorlichtingsbureau Nibud becijferde onlangs in opdracht van Mezzo, de vereniging van mantelzorgers, dat de zorg voor een ziek familielid kan leiden tot een inkomensdaling van liefst 30 procent van het gezinsinkomen. In sommige gezinnen is de inkomensdaling een rechtstreeks gevolg van de keuze van de vrouw om 1 of 2 dagen minder te werken waardoor ze tijd overhoudt voor mantelzorg.

Modern burgerschap en de mantelzorger

vervolg van pagina 1

VENLODROME

Om kwetsbare groepen niet tussen wal en schip te laten vallen is Venlo reeds in 2008 gaan nadenken over de taakstellingen voor de decentralisatie. Ramon: 'We wisten: als we nu niet al beginnen, loopt het straks helemaal vast.' Venlo startte onder de projectnaam Venlodrome pilots in achterstandswijken, zoals Venlo-Oost, voor nieuwe samenwerkingsvormen tussen welzijnswerk, zorg en vrijwilligers. Want daarin is veel winst voor de burger te behalen, denkt Testroote.

De wijze waarop de zorg op dit moment is ingericht, doet hem in ieder geval gruwen. De marktwerking heeft het managementdenken in de zorg gebracht, waardoor zorg, aldus Testroote, een 'product werd dat kosteneffectief geleverd moest worden. Ons zorgsysteem is zo dichtgeregeld dat de burger niet meer gestimuleerd wordt de goede din-

gen te doen. Daardoor zijn ook de professionals verlamd geraakt. Ze voelen zich niet veilig en niet zeker genoeg te doen wat nodig is.'

Testroote wil dat veranderen door in de probleemwijken ruimte te creëren voor samenwerking tussen professionals en vrijwilligers. 'Niet nog meer vrijwilligers, of nog meer taken voor mantelzorgers, maar professionals in een sterkere positie brengen om vrijwilligers bij te staan.' En vrijwilligers willen wel vooruit. Die barsten van de energie. Ramon stond versteld van de ontdekking dat er in Venlose wijken 150 verschillende burgerinitiatieven lopen. Daarvan kende de gemeente er tien. En met slechts drie ervan bestond een subsidierelatie.

GATEN DICHTEN

Terstroote: 'De overheid laat gaten vallen door bezuinigin-

gen en verwacht dat burgers dat gat maar even dichten. In Venlo zitten we op tegenovergestelde wijze in de wedstrijd. We zijn van twee naar twaalf sociale wijkteams gegaan en zien dat er voor het welzijnswerk veel kansen liggen. Kansen om samen met vrijwilligers ontmoetingen tussen mensen te stimuleren en de zorgvraag aan de onderkant van de samenleving tegen te gaan. Een buurtbus, een voorziening voor goede maaltijden, activiteiten om eenzaamheid te bestrijden, kortere wachttijden voor probleemjongeren die op een behandeling wachten.' De Venlonaren kunnen ieder geval gerust zijn dat hun zorgvoorzieningen in 2015 op het niveau van dit jaar blijven, verzekert de wethouder. 'Van de bezuinigingen voor 2015 heeft Venlo al 40 procent gehaald. Niemand hoeft bang te zijn dat we een pgb afnemen.'

Lieke Paulussen zorgt voor haar zus

MANTELZORG OVERKOMT JE

Mantelzorg vraagt niet alleen tijd en inzet, maar vaak ook emotionele, fysieke en financiële offers van miljoenen Nederlanders die deze zorg verrichten. Lieke Paulussen uit Roermond is mantelzorger en neemt, samen met haar moeder en een zus, de zorg op zich voor haar zwaar verstandelijk gehandicapte zus. 'Mantelzorg zit bij onze familie in de genen.'

Er is ooit geprobeerd om de zus van Lieke Paulussen in een instelling te laten wonen, maar dat werd geen succes. 'Mijn zus heeft 24 uur zorg nodig en de noden en gevoelens die zij heeft, voelen wij thuis het beste aan. Uit het pgb van mijn zus heb ik zorg kunnen inkopen en enkele mensen opleiden die indien nodig een stukje van de zorg overnemen. Verder maken we gebruik van dagopvang.' Om mantelzorger te kunnen zijn, zegde Lieke haar vaste baan op. Nu is zij zzp'er. 'Ik blijf werken omdat ik die intellectuele uitdaging nodig heb, omdat ik er een leuker mens van

Lieke Paulussen in gesprek met Simone van Trier

word, maar ook omdat er brood op de plank moet komen.' Lieke behoort tot die groep van een op de acht werkende Nederlanders die mantelzorg verrichten, meer dan acht uur per week en langer dan drie maanden. 'Als al deze mensen plotseling zouden stoppen met werken, zou de economie een schadepost oplopen van vele miljarden. Dat wordt veel te weinig gerealiseerd.'

DIKKE HUID

Mantelzorg: daar kies je niet voor, dat overkomt je, zegt Paulussen. 'Maar je moet het ook graag willen doen. Ik kan

me voorstellen dat er mensen zijn die er moeite mee hebben. Je moet zelfvertrouwen hebben, stressbestendig en flexibel zijn, en vasthoudend, want je loopt tegen veel kastjes en muren aan.' De omgeving van de mantelzorger wil nog wel eens uit de hoek komen met goedbedoelde raad die niks toevoegt aan wat de mantelzorger zelf al weet. 'Je moet een dikke huid hebben, maar dat wil niet zeggen dat ik niet kwetsbaar ben. Gelukkig heb ik vriendinnen om me heen die me overhalen om naar de film te gaan, of eens uit eten. "Wij verdelen alleen de armoede," zei een wethouder laatst verontschuldigend tegen me. En dat klopt wel. Ik stoor me aan politici die voorschotelen dat we met meer mantelzorg en meer participatie een geweldige samenleving krijgen. En ik vraag me af: wat gebeurt er als gemeenten in 2015 het wat zorg betreft meer voor het zeggen krijgen? Kan ik vanaf 2015 nog wel professionele zorg inhuren voor mijn zus? Weten ze wat ik nodig heb? En tegelijkertijd heb ik geen zin in keukentafelgesprekken met een ambtenaar, in nieuwe administratieve rompslomp, teveel gewend en te ervaren om mijn eigen boontjes te doppen. Als er weer eens maatregelen worden afgekondigd door politici die van mantelzorg geen kaas gegeten hebben, zegt mijn moeder wel eens: "Laat ze zelf maar eens twee weken zorgen!"'

Stefanie Hehalatu over allochtone mantelzorg

KLAGEN DOE JE NIET

'Mantelzorgers van allochtone afkomst vinden het volstrekt normaal wat ze doen. Zorgen voor een ziek familielid hoort gewoon bij hun cultuur, daar klaag je niet over. Toch zouden ze wat meer waardering en respect mogen verdienen. Daarbij is er veel behoefte aan informatie over ziektebeelden, regelingen en het reguliere zorgaanbod,' zegt Stefanie Hehalatu, bij de cliëntenorganisatie Huis voor de Zorg Limburg verantwoordelijk voor het werkveld mantelzorg.

Stefanie Hehalatu, van Molukse afkomst, legt uit dat Molukse ouderen het liefst tot aan hun dood in hun eigen woning blijven wonen. In de traditionele opvattingen is de zorg voor ouders een vanzelfsprekendheid. Dat wil niet zeggen dat de mantelzorgers geen vragen of problemen hebben, integendeel. 'Het is taboe om hulp te vragen. Je stuit op onbegrip als je dat als mantelzorg doet. Wie iets voor zijn vader of moeder moet doen, neemt een dag vrij, maar bespreekt niet met de werkgever of de werktijd met mantelzorg is te combineren.'

Er valt dus nog veel te verbeteren aan de zichtbaarheid en emancipatie van deze mantelzorgers. Hoe nodig dit is, bleek op een tweetal kennismakingsbijeenkomsten en een druk bezochte werkconferentie die het Huis voor de Zorg (HvdZ) – in samenwerking met het Platform Mantelzorg Limburg en het Platform Allochtone Zorgvragers – in 2013 onder het thema 'Ik zorg voor een ander' organiseerde. Doelgroep waren mantelzorgers uit Molukse gemeenschappen in onze provincie. Molukse sleutelfiguren werden gevraagd om als bruggetje te fungeren tussen het HvdZ en de Molukse gemeenschap.

DEMENTIE

'Allochtone mantelzorgers,' zegt Stefanie Hehalatu,

'hebben veel behoefte aan informatie over, kennis van en omgaan met ziekten als dementie. Wanneer kenmerken van dementie niet goed herkend worden, geeft dat problemen bij de dagopvang. Een ander punt is de onbekendheid bij Molukse mantelzorgers met wetgeving en voorzieningen als persoonsgebonden budget (pgb), Wmo, Steunpunt Mantelzorg en met de diversiteit aan zorg die instellingen bieden. Behoeft onder Molukse ouderen aan aanleunwoningen is er trouwens wel.'

Behoeft aan informatie

Mantelzorgers stellen zich vaak 'nederig' op. 'Zij respecteren de ouderen, maar voelen zichzelf niet of onvoldoende gerespecteerd. Daarbij zie je dat de kinderen steeds meer in twee culturen leven, de Nederlandse en de Molukse. Ook dat geeft spanningen die we bespreekbaar moeten maken. Wat verwachten ouderen aan ondersteuning van hun kinderen? En wat als de kinderen verder weg gaan wonen?'

Het Huis voor de Zorg, de platforms Mantelzorg en de Stichting Kleur en Kwaliteit gaan door op de ingeslagen weg. 'We gaan ons ook,' zegt Hehalatu, 'richten op families en mantelzorgers met een islamitische achtergrond, de Marokkaanse, Turkse en andere gemeenschappen. Ook daar zie je schaamte om problemen buiten de familie te bespreken. Je wilt niet dat deze mantelzorgers overbelast raken. Daar wordt degene die mantelzorg ontvangt, ook niet beter van.'

Anja Damhuis over jonge mantelzorgers ZE KOMEN ZELF ZORG TEKORT

Jonge mantelzorgers laten hun eigen zorgen en klachten niet snel merken. Tegelijk geven ze wel emotionele steun aan zieke ouders, broer of zus. Dat vinden velen zwaar en zorgt onder meer voor concentratieproblemen. 'Omdat er geen erkenning is van jonge mantelzorgers worden signalen van overbelasting niet herkend,' zegt Anja Damhuis, opbouwwerker en mantelzorgondersteuner bij Synthese, in haar workshop over de draagkracht en draaglast van jonge mantelzorgers.

Jonge mantelzorgers zijn kinderen tot 24 jaar die opgroeien met een zieke vader, moeder, opa of oma, of broer of zus die intensieve zorg nodig hebben. Er kan sprake zijn van een lichamelijke ziekte, een handicap, een verslaving. Jeugdigen, zo blijkt uit onderzoek, die opgroeien met ziekte en zorg in de thuissituatie hebben evident meer opgroei- en opvoedproblemen en meer lichamelijke en emotionele klachten. Dat is onder meer te zien in het tv-programma 'Bikkels', elke zondag om 18:55u op Ned3 (terug te zien via 'Uitzending gemist').

Anja Damhuis: 'De jonge mantelzorgers vinden vaak dat de zorg die zij leveren, vanzelfsprekend is. Ze voelen zich eigenlijk geen mantelzorg in de zin die volwassenen aan dat begrip geven. De jongeren nemen huishoudelijke klussen op zich en bieden emotionele steun. Dat laatste vinden ze nog het zwaarst, maar dat houden ze voor zich. Ze willen hun ouders of andere gezinsleden niet met nog meer problemen opzaden. Dat ze het alleen moeten doen, hoort erbij, denken ze. Ze piekeren vaak over de situatie zoals die thuis is en vragen zich af hoe het verder moet. Dit leidt dan weer tot concentratieproblemen op school. In feite komen ze zelf zorg tekort.'

RISICO'S

Damhuis: 'Ze vragen ook niet om hulp, omdat ze niet weten waar ze terecht kunnen. Niet alle leraren op scholen zijn van hun situatie op de hoogte, dus ook zij kunnen geen hulp bieden of de weg wijzen.'

Vervolg op pagina 4

Modern burgerschap en de mantelzorg

Vervolg van pagina 3

Jonge mantelzorgers zijn in vergelijking met leeftijdsgenoten eerder zelfstandig en beheersen hierdoor al vroeg praktische vaardigheden, maar kunnen daardoor geen kind meer zijn.'

Jonge mantelzorgers kunnen beschouwd worden als kinderen die risico lopen. Volgens het Trimbos Instituut hebben kinderen van ouders met psychiatrische problemen op enig moment in hun leven zelfs 50 procent meer kans een stoornis op te lopen. Anja Damhuis benadrukt het belang van de rol van de huisarts, leerkracht, mentor, maatschappelijk werker en jeugdgezondheidszorg. 'Niemand anders dan zij kunnen en moeten in staat worden geacht om deze problemen tijdig te signaleren.'

NETWERK

Een handig hulpmiddel is de 'Signalenkaart Opgroeien met zorg', gemaakt door het Centrum Maatschappelijke

Bezorgdheid bij deelnemers aan de workshops

Ontwikkeling Flevoland. De kaart laat zien hoe je overbelasting of stress tijdig kunt vaststellen en hoe je hiermee om kunt gaan. 'Verder kun je met speciale dagen voor jonge mantelzorgers bevorderen dat ze hun netwerk verbreden en elkaar tips geven. Ook de arbo- of bedrijfsarts moet doorvragen als een jonge medewerker niet meer kan werken vanwege de thuissituatie. Wellicht heeft het ziek zijn alles te maken met overbelasting door mantelzorg.' Synthese verzorgt zelf de cursus 'Blijf in balans', waarin de mantelzorg onder meer leert goed voor zichzelf te zorgen.

Meer informatie: www.mezzo.nl en www.jongezorgen.nl.

Margret Bisschops over decentralisatie gemeenten

NOG TE WEINIG BEZIG MET INHOUD

Gemeenten richten zich nog te weinig op een vernieuwende en creatieve vormgeving van de zorgtaken waar zij vanaf 2015 de regie over krijgen. Zij zijn te veel bezig met organisatorische aspecten als aanbesteding en bestek, constateert Margret Bisschops, zelfstandig organisatieadviseur van onder meer gemeenten, in haar inleiding van de workshop over de gevolgen voor de zorg van de naderende decentralisaties.

Bij de decentralisaties gaat het om invoering van de Participatiewet (bezuinigingstaakstelling: 1,8 miljard), overheveling van de jeugdhulp van provincie naar gemeenten (bezuiniging van 450 miljoen) en hervorming van de langdurige zorg voor ouderen en gehandicapten (besparing van 1,7 miljard). Sturing op zelfredzaamheid, zelfstandigheid en participatie zijn doelen die de overheid wil bevorderen. Bepalend wordt wat iemand wel kan en niet wat hij niet kan. Voorbeeld: mensen die van de bijstand leven, worden geactiveerd en verplicht om voor hun uitkering iets terug te doen voor de samenleving.

Het model van de zorgtrap zoals dat vanaf 1 januari gestalte zal krijgen, begint met eigen kracht van burgers en zelfredzaamheid, gevolgd door eigen verantwoordelijkheid met versterking, zoals mantelzorg of andere hulp uit het sociale netwerk, eindigend in hulp als vangnet voor hen die echt niet zelfredzaam (kunnen) zijn. Een wijkteam van verpleeg-

kundigen en vrijwilligers moet oppikken welke buurtbewoner hulp nodig heeft. Door er vroeg bij te zijn wordt de inzet van dure, specialistische zorg voorkomen. Huisartsen hebben een taak bij het doorverwijzen naar wijkteams.

VERKOKERING STOPPEN

Margret Bisschops: 'Het gaat bij de decentralisatie om drie kolommen die met elkaar verbonden moeten worden. Daarmee zou een einde moeten komen aan verspilling van geld, verkokering van hulpverlening, de verwijzing van cliënten van het ene naar het andere loket. Als het lukt dat te stoppen, wordt voorkomen dat burgers te dure zorg of de verkeerde zorg krijgen.'

Dat is een gigantische operatie waarin gemeenten nog weinig resultaat laten zien als het gaat om de verbinding tussen deze kolommen. Experimenteren met zorg in netwerken en wijkteams begint voor de meeste gemeenten pas op

1 januari. Dat is eigenlijk al te laat. Mensen moeten elkaar nu al leren kennen in buurtzorgnetwerken.'

Al langere tijd heerst onrust of gemeenten wel op schema liggen. Vakbonden en patiëntenorganisaties vrezen dat jeugd- en thuiszorg 'een puinhoop' worden. En 20 procent van de 975 ondervraagde gemeenteambtenaren en -bestuurders, zo bleek recent uit een steekproef van het NCRV-programma Altijd Wat, voorziet 'chaos', terwijl meer dan de helft verwacht dat de overgang van jeugdzorg en van werk- en zorgtaken naar gemeenten stroef gaat verlopen. Oorzaken zijn volgens de ambtenaren het te kleine budget, te weinig menskracht en gebrek aan kennis van de zorg.

WEINIG GELD

Bisschops houdt er rekening mee dat verschillen in kwaliteit van zorg bepaald kunnen worden door de financiële draagkracht van de gemeenten. 'De gemeenten met spek op de ribben zullen ruimhartiger afwegingen maken bij de toekenning van zorg dan gemeenten met weinig geld. Maar omdat gemeenten geen steken willen laten vallen in de zorg, gaan ze schrappen in andere voorzieningen, bijvoorbeeld door gemeenschapshuizen te sluiten. Dat staat haaks op het uitgangspunt van de participatie dat mensen gestimuleerd worden elkaar te ontmoeten, om eenzaamheid te voorkomen, maar ook om een rol te spelen in wijkteams en vrijwilligerswerk.'

Modern burgerschap en de mantelzorg

De levendige discussie in de workshop over de ondersteuning van jonge mantelzorgers ging vooral over het gebrek daaraan, en de noodzaak om verantwoordelijke hulpverleners te alarmeren. Enkele citaten van deelnemers:

- ⊗ De ouders zijn eerstverantwoordelijk om op tijd aan de bel te trekken als ze hun kind niet meer kunnen verzorgen.
- ⊗ Als ik aan de anderen vertel dat ik chronisch ziek ben en dat ik niet voor mijn kind kan zorgen, pakken ze mij mijn kind af.
- ⊗ Ik weet van mijn kind dat er ouders zijn die door hun kinderen verzorgd moeten worden. Ik zie die ouders nooit met de andere ouders praten bij de school. Hoe kunnen ze geholpen worden als niemand bekend is met de problemen thuis?
- ⊗ Probleemjongeren worden vaak alleen bekeken door het prisma van hun probleemgedrag. Door de oorzaken te belichten zou in vele gevallen iets droevigs over de thuissituatie onthuld worden.

Waar zijn de scholen, de huisartsen, de politie?

- ⊗ Waar zijn nu, in deze discussie, de partijen, de scholen, huisartsen, de politie? Hoe kunnen wij het onderwerp belichten zonder de mening van deze actoren?
- ⊗ Wat weten wij van allochtone jonge mantelzorgers? Rollen omdraaien binnen het gezin is niet alleen gebonden aan een langdurige ziekte. Wat als ouders niet zelfstandig kunnen functioneren vanwege hun afkomst en cultuurverschillen?

BOODSCHAPPENLIJST

Wat zetten mantelzorgers op hun wensenlijstje voor overheid, zorginstellingen en werkgevers? In de workshop van Lieke Paulussen brachten de deelnemers hun ervaringen en vooral hun verlangens in kaart.

Maatwerk wordt genoemd maar ook een duidelijke visie van gemeenten op mantelzorg. En natuurlijk inspanningen van werkgevers om werknemers mantelzorg en werk soepel te laten combineren. In concrete tips en aanbevelingen:

- ⊗ Maak mantelzorg op de werkvloer bespreekbaar. Werk aan bewustwording.
- ⊗ Zorg voor flexibele arbeidsvoorwaarden, een veilige werkomgeving en een 'sociale zekerheidsspaarpot'.
- ⊗ Als het niet goed gaat met de mantelzorgende werknemer, heeft dat ook consequenties voor werkgever.
- ⊗ Geef liefde en aandacht, gevraagd en ongevraagd, uit het sociale netwerk.
- ⊗ Geef informatie over mogelijkheden en regelingen in heldere, begrijpelijke taal.
- ⊗ Zorg voor goed overleg tussen mantelzorgers en (geriatrische) professional.
- ⊗ Maak een familieschema voor mantelzorgers, probeer taken te verdelen.
- ⊗ Uitwisseling van ervaringen en tips tussen mantelzorgers via een digitaal platform.

HELDERE INFORMATIE EN TIPS

Tevredenheid over de deskundigheid van de sprekers en de variatie aan invalshoeken – die conclusie komt naar voren uit de evaluatie onder de deelnemers van het congres.

Genoemd werden:

- ⊗ De tips zijn goed te gebruiken.
- ⊗ Je hoort informatie die je normaal niet krijgt.
- ⊗ Delen en meedenken was in balans.
- ⊗ Er werd niet gesproken in vaktaal. Prima.
- ⊗ Het verhaal van Lieke Paulussen zet je aan het denken.
- ⊗ Heb nu ervaren hoe weinig 'zichtbaar' mantelzorg is.

Mogelijke onderwerpen voor een volgend congres:

- ⊗ Voorbeelden: hoe vult elke gemeente de Wmo in, hoe stelt ze daarvoor middelen ter beschikking?
- ⊗ Hoe vindt een bedrijf een ingang bij gemeenten voor dagactivering van uitkeringsgerechtigden?
- ⊗ Volgende keer ook mannelijke mantelzorgers erbij betrekken.

COLOFON

Modern burgerschap en de mantelzorg is een uitgave van FAM!, expertisecentrum voor vrouwenvraagstukken

REDACTIE

Loek Kusiak, Amanda Kalinowska en Nawal El Mousaoui

REDACTIEADRES

FAM!, Minderbroederssingel 44,
6041 KK Roermond
tel. (0475) 332 491 fax (0475) 350 623
email: info@famnetwerk.nl,
website: www.famnetwerk.nl

Gedrukt met subsidie van provincie limburg

